

АНАЛІЗ ГЕНДЕРНОГО ПАРИТЕТУ СИСТЕМИ ОСВІТИ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗА 2011-2017 РОКИ

Ауліна С., Пасічник Н.

***Анотація.** У даній статті проведений аналіз гендерного паритету на всіх рівнях освіти у Кіровоградській області за 2011-2017 роки, а саме: проведений кількісний та якісний аналіз розподілу учнів, слухачів та студентів навчальних закладів області для представників обох статей; розраховані та проаналізовані коефіцієнти гендерної питомої асиметрії для якісних розподілів чоловіків та жінок. Також проведений попередній аналіз динаміки зміни постійного населення області та розрахунок гендерного співвідношення за 2011-2017 роки.*

***Ключові слова:** міжнародна стандартна класифікація освіти, гендерне співвідношення, коефіцієнт гендерної питомої асиметрії.*

GENDER PARITET ANALYSIS OF THE SYSTEM OF EDUCATION OF KIROVOGRAD REGION FOR 2011-2017

***Abstract.** This article analyzes gender parity at all levels of education in the Kirovohrad region for 2011-2017, namely: quantitative and qualitative analysis of the distribution of students of educational institutions of the region for representatives of both sexes; calculated and analyzed coefficients of gender specific asymmetry for qualitative divisions of men and women. Also, a preliminary analysis of the dynamics of changes in the permanent population of the region and the calculation of the gender ratio for 2011-2017 years have been carried out.*

***Key words:** international standard classification of education, gender ratio, coefficient of gender specific asymmetry.*

Постановка проблеми. Освіта закладає основу для майбутнього працевлаштування. Рівень освіти дорослих тісно пов'язаний з тривалими перспективами для дітей – чим вище освіта батьків, тим більш ймовірно, що у дітей буде високий рівень життя [1]. Система освіти охоплює обов'язкову початкову і середню шкільну освіту, вищу освіту в університетах і технічних інститутах, професійно-технічне навчання за конкретними спеціальностями, курси підвищення кваліфікації і додаткову освіту для дорослих.

Цілі розвитку тисячоліття направлені на досягнення гендерної рівності при отриманні початкової, середньої і вищої освіти. Більшість країн в Європейському регіоні виконали ці завдання у початковій і середній освіті, але гендерні розриви у вищій освіті, забезпечення якісного навчання і рівні

можливості для національних меншин залишаються проблемою. Тому важливим завданням для виявлення проблем гендерної рівності є моніторинг результатів освіти, таких як рівень грамотності та фахова освіта, що сприяють отриманню роботи. У даному дослідженні проведений моніторинг по гендерному паритету на всіх рівнях освіти у Кіровоградській області за 2011–2017 роки.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз гендерного паритету у освітній сфері є базовим блоком у багатьох міжнародних звітах. Освітні гендерні показники враховуються при розрахунку індексу гендерної нерівності [2], індексу гендерного розвитку [2], індексу глобального гендерного розриву [3], індексу гендерної рівності [4] та ін. Основні індикатори для вимірювання гендерної рівності в освіті наведені у дослідженні [6], серед них: індекс гендерного паритету, гендерний розрив, гендерна сегрегація та ін.

Мета статті: проаналізувати гендерний паритет на всіх рівнях освіти у Кіровоградській області за 2011–2017 роки.

Для аналізу гендерного паритету рівнів освіти Кіровоградської області, розглянемо розподіл чисельності учнів, слухачів та студентів навчальних закладів області за міжнародною стандартною класифікацією освіти (МСКО) 2011 року. Почнемо із аналізу розподілу окремо по жінкам і по чоловікам. Для подальшого зменшення розміру таблиць наведемо рівні освіти за МСКО та їх коди, і надалі будемо користуватися лише кодами рівнів освіти.

Таблиця 1. Класифікація рівнів освіти за МСКО

Назва рівня освіти за МСКО	Код
Дошкільна освіта	0
Початкова освіта	1
Перший етап середньої освіти	2
Другий етап середньої освіти	3
Післясередня не вища освіта	4
Короткий цикл вищої освіти	5
Бакалаврат або його еквівалент	6
Магістратура або її еквівалент	7

Наведемо кількісні дані розподілу слухачів на всіх рівнях освіти окремо для чоловіків та жінок [5].

Таблиця 2. Розподіл чисельності чоловіків учнів, слухачів та студентів навчальних закладів області

Код	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
0	14382	15144	15936	16768	16955	16964	17074
1	17301	17208	17456	17695	18151	19029	19728
2	24228	22376	21802	21352	21426	21294	21369
3	9179	7461	10199	9017	8460	7993	7497
4	2025	1396	1645	1632	1596	1435	1327
5	4837	4694	4800	4693	4333	3889	3581
6	6708	5086	3728	3326	3099	3131	2960
7	2010	1561	1203	1087	972	1085	1362
8	79	70	82	94	80	94	94

З таблиці 2 очевидно, що найбільша кількість хлопців сконцентрована на перших трьох рівнях освіти. Причому на перших двох рівнях кількість учнів з роками збільшується, а на інших зменшується, за виключенням двох найвищих рівнів.

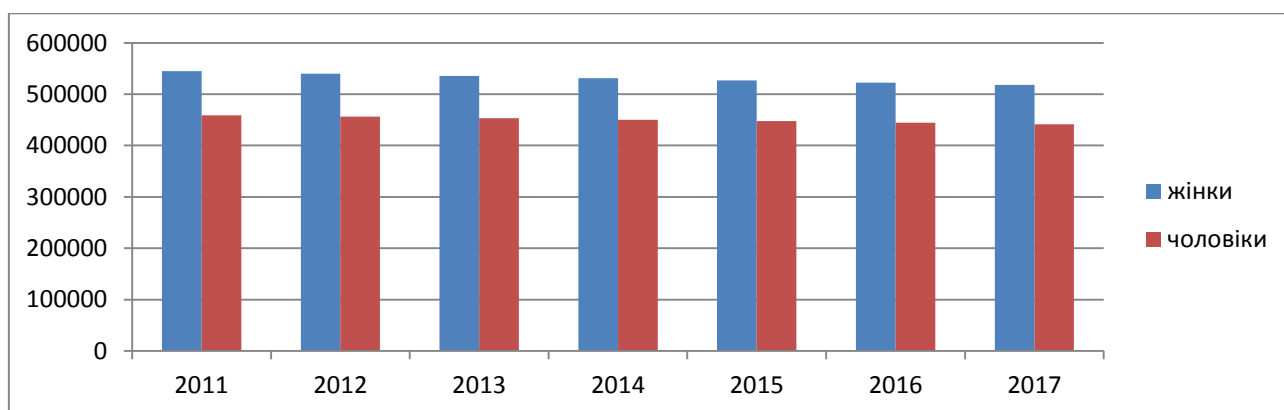
Розглянемо розподіл чисельності представників жіночої статі.

Таблиця 3. Розподіл чисельності жінок учнів, слухачів та студентів навчальних закладів області

Код	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
0	13232	14236	14979	15594	15599	15606	15878
1	16435	16520	16932	17164	17788	18459	18939
2	23259	21704	20929	20498	20568	20229	20515
3	8077	6938	8874	8296	7952	7673	7273
4	1761	1451	1365	1208	1117	1090	1008
5	5127	4976	4943	4880	4160	3656	3258
6	7581	6052	4772	4291	3564	3350	3078
7	2171	1841	1587	1414	1206	1074	1280
8	180	165	149	130	118	92	85

На перших двох рівнях освіти чисельність дівчаток зростає, а на всіх інших рівнях освіти чисельність зменшується, за винятком рівня магістратури, де за останній рік кількість стрімко зростає.

Але для проведення гендерного аналізу не достатньо володіти кількісними показниками сфери освіти. Спочатку потрібно проаналізувати гендерне співвідношення у демографічних показниках області у період з 2011 по 2017 роки. Гендерне співвідношення розраховується діленням кількості чоловічого населення на кількість жіночого, далі отримане співвідношення множиться на 100 [6]. Це співвідношення вказує скільки чоловіків припадає на 100 жінок у даному територіальному регіоні. В цілому динаміка зміни населення в області вказує на пропорційне зменшення жіночого і чоловічого населення.

Рис.1. Динаміка чисельності постійного населення за статтю

Далі розрахуємо гендерне співвідношення по області за період, що розглядається.

Таблиця 4. Розрахунок гендерного співвідношення для постійного населення області

Рік	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Кількість жінок	544600	539900	535600	531100	526600	522200	518000
Кількість чоловіків	459000	456100	453100	450000	447600	444500	441300
Гендерне співвідношення	84	84	85	85	85	85	85

Гендерне співвідношення несуттєво змінилось з 2013 року. Тобто раніше на 100 жінок припадало 84 чоловіки, зараз – 85. Ситуація покращилась, але все

рівно вона невтішна. Такий дисбаланс у гендерному співвідношенні статей на рівні області вимагає окремого методологічного підходу до розрахунку гендерного паритету, а саме, потрібно перейти до відсоткових показників, тобто розрахувати відсотки чоловіків та жінок на рівнях освіти по відношенню до кількості наявного населення області.

Перерахуємо відсоткові показники розподілу учнів, слухачів та студентів навчальних закладів окремо для жінок та чоловіків.

Таблиця 5. Розподіл відсотків чоловіків учнів, слухачів та студентів навчальних закладів області від загального населення чоловіків у області

Код	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
0	3,13	3,32	3,52	3,73	3,79	3,82	3,87
1	3,77	3,77	3,85	3,93	4,06	4,28	4,47
2	5,28	4,91	4,81	4,74	4,79	4,79	4,84
3	2,00	1,64	2,25	2,00	1,89	1,80	1,70
4	0,44	0,31	0,36	0,36	0,36	0,32	0,30
5	1,05	1,03	1,06	1,04	0,97	0,87	0,81
6	1,46	1,12	0,82	0,74	0,69	0,70	0,67
7	0,44	0,34	0,27	0,24	0,22	0,24	0,31
8	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02

Бачимо стабільно зростаючі показники лише на перших двох рівнях освіти. На всіх інших рівнях освіти динаміка або спадаюча або більш менш стала.

Таблиця 6. Розподіл відсотків жінок учнів, слухачів та студентів навчальних закладів області від загального населення чоловіків у області

Код	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
0	2,43	2,64	2,80	2,94	2,96	2,99	3,07
1	3,02	3,06	3,16	3,23	3,38	3,53	3,66
2	4,27	4,02	3,91	3,86	3,91	3,87	3,96
3	1,48	1,29	1,66	1,56	1,51	1,47	1,40
4	0,32	0,27	0,25	0,23	0,21	0,21	0,19
5	0,94	0,92	0,92	0,92	0,79	0,70	0,63
6	1,39	1,12	0,89	0,81	0,68	0,64	0,59

7	0,40	0,34	0,30	0,27	0,23	0,21	0,25
8	0,03	0,03	0,03	0,02	0,02	0,02	0,02

Аналогічна ситуація серед представників жіночої статі. На перших двох рівнях освіти бачимо зростаючі відсотки, на інших або спадаючі або більш менш сталі.

Маючи відсоткові показники по представникам обох статей, можемо перейти до розрахунку індексів гендерного паритету. Для оцінки гендерного паритету використаємо індекс гендерної питомої асиметрії. Коефіцієнт гендерної асиметрії був введений у роботах [7–8] та є зручним інструментом для аналізу гендерного паритету. Наведемо формулу для розрахунку коефіцієнта гендерної питомої асиметрії:

$$GA\% = \frac{F_1/F - M_1/M}{F_1/F + M_1/M},$$

де F – загальна кількість представників жіночої статі у групі, а M – загальна кількість представників чоловічої статі; F_1 – кількість представників жіночої статі, які володіють деякою ознакою, а M_1 – кількість представників чоловічої статі, які володіють деякою ознакою. $GA\%$ належить проміжку $-1; 1$ та є якісною мірою відношення розподілу характерних ознак у гендерних групах.

Таблиця 7. Розрахунок показників коефіцієнту гендерної асиметрії на всіх рівнях освіти у Кіровоградській області за 2011–2017 роки

Код	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
0	-0,13	-0,11	-0,11	-0,12	-0,12	-0,12	-0,12
1	-0,11	-0,10	-0,10	-0,10	-0,09	-0,10	-0,10
2	-0,11	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10	-0,11	-0,10
3	-0,15	-0,12	-0,15	-0,12	-0,11	-0,10	-0,10
4	-0,15	-0,06	-0,17	-0,23	-0,25	-0,21	-0,21
5	-0,06	-0,06	-0,07	-0,06	-0,10	-0,11	-0,13
6	-0,02	0,00	0,04	0,04	-0,01	-0,05	-0,06
7	-0,05	0,00	0,06	0,05	0,03	-0,09	-0,11
8	0,32	0,33	0,21	0,08	0,11	-0,09	-0,13

Нагадаємо, що від’ємні показники коефіцієнту вказують на переважання представників чоловічої статі. Дана таблиця показує якісний зміст гендерного

паритету, тобто вона відображає реальний гендерний паритет на всіх рівнях освіти. Звідси ми бачимо, що практично вся таблиця має від'ємні показники асиметрії, тобто скрізь домінують представники чоловічої статі, за виключенням деяких років на 7-му і 8-му рівнях освіти. Цікавою є ситуація на останньому рівні освіти: величезна перевага з боку жінок плавно перейшла у домінування представників чоловічої статі на даному рівні освіти. Найсуттєвіша гендерна асиметрія присутня на 4-му рівні освіти, тобто це після середня не вища освіта. На цьому рівні особливо різко виражена диспропорція у бік чоловіків.

Висновки. Аналізуючи гендерний паритет у Кіровоградській області у період з 2011 по 2017 роки можна виявити такі особливості:

- починаючи з 2015/2016 навчального року, абсолютно на всіх рівнях освіти у відсотковому співвідношенні домінують представники чоловічої статі;
- найбільша гендерна асиметрія присутня на 4-му рівні освіти, тобто це після середня не вища освіта;
- у кількісних показниках прослідковується зростання учнів лише на перших двох рівнях освіти, як для чоловіків і жінок.
- так як в цілому населення області зменшується з роками для обох статей пропорційно, то пропорційно і зменшується кількість учнів, слухачів та студентів навчальних закладів області на всіх рівнях освіти крім перших двох.

Список використаної літератури

1. Гарднер Дж. Использование гендерной статистики. Набор средств для обучения пользователей. ЕЭК ООН, 2015. – 141 с.
2. The Human Development Report 2016. Human Development for Everyone.
3. The Global Gender Gap Report 2016. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www3.weforum.org/docs/GGGR16/WEF_Global_Gender_Gap_Report_2016.pdf
4. Gender Equality Index 2017. Methodological Report. European Institute for Gender Equality, 2017.
5. Державна служба статистики України. Головне управління статистики у Кіровоградській області. Жінки і чоловіки у Кіровоградській області. Статистичний збірник. Кропивницький, 2017. – 95 с.

6. Статистика та індикатори сфери освіти з врахуванням гендерного фактору: практичний посібник (навчальний матеріал для семінарів зі статистичних даних і показників освіти). [Пер. з англ. К. Акбаш, Н. Пасічник, передмова та наукова редакція Р. Ріжняк] Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури. ЮНЕСКО (UNESCO), 2017. – 52 с.
7. Акбаш К., Пасічник Н., Ріжняк Р. Визначення показників розподілу гендерних груп за характерними ознаками // Статистика України. – 2017. – Т. 77. – №2. – С. 6–12.
8. Акбаш К., Пасічник Н., Ріжняк Р. Аналіз анкетування з гендерної тематики студентів з використанням показників питомої асиметрії // Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах «Грані». – 2017. – Т. 20. – № 6/146. – С. 5-16.